ORATIO IN CELEBRI ARCADUM ACADEMIA DUM PUBLICÈ PLAUDERET...

Giovanni Vincenzo Lucchesini

ORATIO
IN CELEBRI ARCADUM ACADEMIA
Dum publicè plauderet
CLEMENTIS UNDECIMI
PONT. MAXIMI INAUGURATIONI

HABITA

AB JO: VINCENTIO LUCCHESINIO LUCENSI.

ROMÆ, MDCCI.
Typis Lucæ Antonii Chracas, propè Magnam Curiam INNOCENTIANAM.

SUPERIORUM FACULTATE.

ORATIO.

QUAMQUAM plerumque Virtus tanto robore, tantâ ſeveritatis indole ſit, eâque aſperiori diſciplinâ ita formet, ac imbuat ornatiſſimorum hominum ingenia, ut ſatis ſuis opibus inſtructi, partiſque ſibi animi bonis beati, nullis capiantur laudum illecebris; negligant etiam æternam ſui memoriam literis conſecrari; nec quidquam ad tuendas immortalitatis divitias, ad augendam nominis dignitatem, præter ipſam virtutem ſibi præſidio, aut ornamento eſſe du-

cant; tamen cum maximè Reipublicæ intersit egregios Viros efferri laudibus, atque in hominum luce versari; non est, cur ipsorum magnanimitati morem geramus, nec patiamur tantùm detrimenti ex hac una, quantùm utilitatis ex reliquis eorum virtutibus Rempublicam capere. Etenim si illustrium virorum exemplis alitur virtutis amor, si cupiditate gloriæ fovetur, si spe propagandi nominis viget, quis sui compos, aut publicæ fælicitatis cupidus temperare sibi possit, quin rebus præclarè gestis memoriæ proditis, eisque auctis honestissimo laudum præmio Cives ad desiderium virtutis incen-

cendat, quò maximè ſalus publica continetur. Quamobrem eò magis enitendum reor, nè ſilentio premantur eximia Principum facta, quò plus Reſpublica ab eorum ſplendore, veluti à majorum Syderum influxu, propitiæ lucis ad proſperam rerum omnium moderationem mutuatur. Proindè qui rerum potiuntur hanc etiam ſtudeant inire à Civibus gratiam, æquanimitèrque ferant, ſuarum virtutum prædicatione illos tàm utilem navare ſibi, ac poſteris operam; nolint tanto comunis utilitatis damno ſapientes eſſe, atque ita ſecum ſtatuant, amplitudinem iſtam animi, Privato-

rum virtutem esse; publico verò terrarum Orbis Parenti vitiò dari quicquid non consulit omnium bono, nec sibi laborandum quid Privatum, sed quid Principem deceat. Credo equidem, Auditores, vos neutiquam pendère animi, quam viam insistat, aut quò mea digitum intendat Oratio. CLEMENTEM XI. Pontificem verè Optimum, Maximum, prosequi meritis laudibus meditantem, tacitus me timor invaserat, nè huic salubri, æquissimoque consilio, gravitate, ac magnitudine mentis obsisteret, juberetque in ipso me Portus Ostio vela colligere; quare commemoratis beneficiis, quibus è

suo-

ſuorum rectè factorum celebratione affici Reſpublica poſtulat, cogendus propemodum eſt, ut cum totum ſe Civium ſaluti jampridem addixerit, nunc vel aliquid ſuarum virtutum, quod ei reliquum erat, pro comuni fælicitate devoveat. Enimverò, maxime Sacrorum Antiſtes, iis ornaris eximiis moribus, iis mores illuſtras præclaris geſtis, ut longè, latèque diffuſa, ac terrarum Orbem pervagata omnibus æquè admirationi, atque exemplo, præſidio, atque incitamento eſſe debeant. Itaque nulla eſt remota maximè Gens, nulla bonis legibus conſtituta Civitas, nullus hominum Ordo, qui non

totus, ſuo beneficio; in tuas ſe laudes effundat. At verò, dum ubicumque terrarum perſonant tuo nomine Mortalium aures, Arcades, qui immortalitatis memoriâ illuſtrium Virorum gloriam proſequuntur, ad tuas laudes celebrandas ſua ſtudia non conferent? Profectò ſin minus à nobis, in te celebrando, Reipublicæ ratio ducenda foret, nos muneris, officiique noſtri admonerent literæ, quibus operam damus à te mirificè excultæ, patrocinia literarum à te liberaliſſimè ſuſcepta, Sedes, Mediusfidius, iſtæ à te magno quondam Alumno, ac Patrono occupatæ. Hoc igitur munere, dum Arca-

dum

dum nomine perfungi jubeor; ita moderabor Orationi meæ, ad eosque fontes res tuas amplissimè gestas revocabo, ut ex iis omnes intelligant, præstantem animi tui Virtutem docuisse te, in privata sorte maximum terrarum Orbis Imperium mereri; in Summi Sacerdotii Comitiis delatum ultrò recusare; in suprema rerum omnium potestate sic moderari, ut meritò ad comunem fęlicitatem, ad Christianæ Reipublicæ columen difficillimis hisce temporibus servatus fuisse videaris.

Verùm dum ad dicendum aggredior, nequeo non frangi vehementer animo, ac perturbari;

nam

nam quæ solet Oratorum mentes erigere, & confirmare, amplissima rerum copia, ea me summopere in metum adducit, ac dicere incipientem deterret; ut mihi, quod solventibus è portu Nautis, usuvenisse videatur, qui cùm incipiunt jactari fluctibus, tùm periculi magnitudine, ac tempestatum metu exalbescunt, ad quæ capti peregrinarum mercium pulchritudine, iter ingredientes animum nequaquam adverterant. Illud me tamen recreat, quod cùm nulli tanta sit ubertas ingenii, nulli tàm admirabile, & incredibile Orationis genus, ut possit dignè satis ornare verbis, & orando

com-

complecti amplissima Principis nostri decora, angusti, demissique animi foret iis difficultatibus commoveri, quibus omnes obnoxii sunt, cùm præsertim gloriam in illis conciliet ingens conatus, gratiam habita publicæ utilitatis ratio, excusationem, si non rectè expedieris, argumenti magnitudo. Unde nam verò initium potiùs dicendi faciam, quàm ab illustri ALBANAE Familiæ Nobilitate, quæ cùm jamdiù in Epiro virtutibus, & auctoritate floruisset, videretque omnem latè Græciam, clarissimo quondam florentem Imperio, in malorum omnium fædissimam servitutem adduci, non

eam

eam amplius sibi retinendam Patriam duxit, à qua lætitia, felicitasque publica solum vertere cogerentur, sed in Italiâ pulcherrimâ terrarum Orbis Regione, ubi illas Civitate donatas conspiceret, sedem domicilii stabilem collocavit. Cùm verò jam tum eâ gloriâ circumflueret, ut par esset pluribus Gentibus illustrandis, Urbinum in Umbria, Bergomum in Cenomanis se recepit, à quibus non solùm ei Civitas data, sed in Patritium Ordinem cooptata, & honoribus aucta, sellas curules, atque omnia Magistratuum decora obtinuit. At quàm magnam retulit Civibus suis collati beneficii gratiam?

riam? Velut enim è remotissimę terræ sinu ferax arbor ad nos traducta, benignitatę pinguioris agri, salubriorisque Cœli, cultus industriâ, ingenioque Soli recreata ampliores edit ramos, & fructus nobiliores: Sic illa è Gręcia in Italiam transvecta, tot clarissimis Viris è suo trunco procreatis, auxit decorem suum, honestissimasque Urbes dignitate, atque ornamentis decoravit. Jucundum esset magna illorum nomina recensere, nisi unus CLEMENS omnium ad se oculos raperet, tantâque se efferret Virtutum, ac Majestatis proceritate, ut reliquos tegat arboris ramos, totamque sibi vindicet

Orationem meam. Hac ille Urbini ortus egregia ſtirpe, domeſticis exemplis admonitus, non in umbra, & otio ſibi deliteſcendum putavit, ſed nullâ deterritus difficultate, nullis voluptatum blanditiis delinitus, rectâ ſuum iter contulit ad Virtutem, in eaque aſſequenda jugem, ſtrenuamque operam collocavit. Arbitror quidem, Auditores, ſi ulla fortè rerum humanarum cura ſolicitos habeat vitâ functos illuſtres Viros, unum iis omnium acerbiſſimum dolorem inuri, cũm ſentiunt Poſteritatis inertiâ corrumpi patrimonium gloriæ tot ſuis laboribus partum; qui enim (ſi fas ſit innocuos Ma-

nes

nes affectibus, ac perturbationibus nostris conflictari) non luctu, ac merore tabescant, si quando videant, suis virtutibus ali, sustentarique ignobilis otii vitia, nec alium acceptæ dignitatis fructum constare Posteris suis, quàm claris imaginibus ornatam turpissimæ vitæ desidiam in amplissima honoris sede collocasse. Non istud profectò luctuosum vulnus inflixit Majorum suorum decori JOANNES FRANCISCUS ALBANUS, qui stimulis domesticæ laudis incitatus, statim se dedit in bonas artes formandum, commendationemque ineuntis ætatis ab iis literis duxit, quibus imbui ad humanitatem solet

Ado-

Adoleſcentia; tantùm verò in eis profecit, quantum nos docent publica Græcæ, Etruſcæque eloquentiæ Monumenta, quibus ſui nominis memoriam conſecravit. Cùm verò jam tum aſpiraret ad eam gloriam, ut ipsâ eloquentiâ, ſeverioribus diſciplinis inſtructâ poſſet, vel ſapientiſſimorum hominum mentes flectere, ac veluti rationum vinculis detinere, quam earum ſibi reliquam fecit, quin ſummâ ingenii alacritate perluſtraret? Nullum fuit Naturæ arcanum, quod ei non aperuerit Philoſophia, nulla rerum Divinarum Scientia, quam non hauſerit è puris Theologorum fontibus, nulla

ſacri,

ſacri , civiliſque Juris dicundi peritia , quam à Legibus non acceperit. Age verò, quæ ſolertia in Conciliorum placitis evolvendis , quæ ſolicitudo in percipiendis Patrum ſententiis , quæ induſtria in indagandis ab ultima antiquitate Sacrorum Annalibus ? Proh ſuperûm , hominumque fidem ! Tanta ne, ac tàm illuſtris Scientiarum copia potuit unâ hominis mente contineri ? At non ſolùm ille complexus eſt, ſed tàm celeri , atque expedito curſu omnia pervaſit , adeò memoriâ tenuit , tantam ingenii lucem præ ſe tulit , ut non ſolùm cum Leontino illo Gorgia conferri poſſit , ſed ei longè , mul-

tùmque antecelluerit, cui, cùm de omni re, quæcumque agitari cępiſſet, ſe copiosè dicturum profiteretur, Delphis aureum Signum altrix quondam diſciplinarum Græcia conſecravit. Vix autem iis diſciplinis ornatus cœpit in præſtantiſſima hac Religionis Sede, in iſta Sapientiſſimorum hominum luce verſari, cùm omnes omnium Ordinum Cives ſummo ſibi amòre devinxit, maximâ detinuit admiratione. Imploro veſtram fidem Romana Lycèa, vos, inquam, oro, atque obteſtor, quo ingenti plauſu excepiſtis ejus tyrocinia ſtudiorum, quibus eſtis eximiis illum laudibus proſecuta,

ta,

ta, quam frugum maturitatem in ipſo etiam ætatis Vere ad vos afferentem conſpexiſtis. Veſtrū ſit, ut ejus in vos meritis aliquam ſaltem gratiam referatis, tot ſingularia virtutum exempla, quæ nulla unquam ætas in toto terrarum Orbe conticeſcet, veſtris etiam ingeniorum conatibus celebrare, ne comuni hominum conſenſui defuiſſe videamini. Nam quid ego dicam de circumſepto graviſſimis moribus lubrico illo juventutis tempore? Aut qua vi vocis, qua gravitate verborum, qua animi contentione dicam? Magnum quiddam, atque admirabilis profectò indolis judico, collocare in bonarum

artium tutelâ, ſtudiiſque literarum coercere florentem ſenſuum jucunditate, atque exultantem lætitiâ quadam mentis Adoleſcentiam; at verò bellum voluptatibus indicere, temperare ſanguinis alacritatem, non aliquid dare temporis ad ludum ætatis, ipſius demùm Naturæ dicto audientem non eſſe, longè difficilius, Divinæque propè Virtutis indicium puto, nec niſi ab iis præſtari poſſe, qui cum Superis immortalibus ſint comparandi, vel eos ſaltem omnes propitios habeant. Præſtitit id quidem cumulatiſſimè ALBANUS, atque ita præſtitit, ut nullam ne levem quidem vitiorum ſuſpicionem

mo-

moverit ; ut non eum ab instituto cursu ad ætatis illecebras licentia morum vocaverit, non amœnitas Urbis ad voluptatum blanditias, non æqualium exempla ad turpem vivendi consuetudinem; ut illius Religionem, pietatem, constantiam Vitæ, æquanimitatem omnes admirari, paucos imitari potuisse contigerit. Noluit profectò carere diutiùs Respublica earum virtutum præsidio, quin etiam suo veluti jure postulabat, ut suas ille animi egregias opes in Civium salutem, in comune bonum conferret. Neque enim quos paucos fingit Natura magnos homines, atque excelsos, quibusque

ad fœcunditatem ingenii accedit ratio quædam , & conformatio doctrinæ, fas est in umbra, & otio latère , sibi tantùm moderari , suos solùm affectus animi in officio continere , atque his angustiis Provinciæ fines circumplecti ; sed suscipienda Legum tutela , amplificanda Imperii dignitas , denique præstandum , ut privata unius hominis Virtus publicæ instar fęlicitatis sit . Morem sanè gessit , nec defuit Reipublicæ ALBANUS , quippè jam usque à mandatis sibi Magistratibus , nunquam non adhibuit in rei agendæ consilium Civium utilitatem , eosque fines suis virtutibus descripsit , quibus comu-

nis

nis ſalus continetur. Quid hìc ego Sabinam, Urbis-Veteris, Reatinamque Præfecturas commemorem, in quibus ita eſt ſummâ cum laude, integrèque verſatus, ut commotam de ſe expectationem non ſolùm ſuſtinuerit, ſed quàm ampliſſimè ſuperaverit? Quid proferam ejus manſuetudine diſcordias Civium ſedatas, prudentiâ difficultates expeditas, doctrinâ Juſtitiam in Foro conſtitutam? Quid? lenitate audiendi mollitam Judiciorum acerbitatem, induſtriâ curatam Annonam, jura Civitatum ſarta, tecta ſervata? Sint iſta quidem ejus gloriæ monumenta in illarum Gentium animis condi-

ra; sit firmissima earum laudum tutela perpetuò mansurus Urbium amor; non moror, quin sibi parta beneficia Cives ab ætatis injuria tueantur, jucundâque recordatione leniant fęlicissimi illius temporis desiderium. Non ea tamen est eximii Viri excellens, atque admirabilis virtus, ut velit in gesto præclarè officio ornamentum dignitatis suæ constituere, ab iisque rebus commendari, quæ prætermissæ luctuosam criminis ignominiam inurunt. Definitur hisce angustiis mediocris animi præstantia; quæ verò eâ Sapientiæ vi pollet, eâque luce perfunditur, ut propius absit à beatissima Superûm

con-

conditione, tantos habet agendi fines, quantos amplitudinis suæ, illâque dumtaxat gloriâ ducitur; quæ maximis in Rempublicam meritis floreat. Magna rerum ita gestarum ab ALBANO exhibita exempla proferrem, nisi ad ea, quæ in Urbanis Magistratibus gessit, quibusque in ista Imperii Sede perfunctus est, illustriora Munera, contenderet animus. Tacitus verò nullo modo præterire possum, quod cùm sæpè Egenorum crimina irrogatâ Multâ plectenda illi forent, Divino quodam consilio providit, nè pœnarum remissione labefactaretur Legum severitas, nève Legum severitate Reis quid-

quam

quam mali ad egeſtatem accederet; Siquidem cum legibus in eos animadvertiſſet, ipſe de ſuo pœnæ æſtimationem intulit in Ærarium. O novam, inauditamque artem Divinæ propemodum mentis! O miram, atque incredibilem præſtantiſſimi ingenii vim! Cui unquam id admirabilis ſapientiæ fuit, ut ſciret punire beneficiis crimina, ſuppliciis amorem excitare? Quis umquam vidit naſci præmia ab ipſo pœnarum ſinu, ab ipſis præmiis terrorem delictis incuti? Proh Deus immortalis! Gemunt legum acerbitate concuſſi Rei, lætantur ſimul in ipſo gemitu, & triumphant, fruuntur luctu,

amant

amant ærumnas ſuas, tùm verò magis à ſcelere abhorrent, cùm vident ſcelera muneribus cumulari. Quod unquam illuſtriùs facinus poſteritatis memoriæ commendabitur? Eripuit mœrori nocendi vim, auxit medendi: inſtruxit novis artibus calamitates, eaſque ad benignitatem erudivit. Quid plura? vicit vel ipſas Virtutes, quæque nunquam icto inter ſe fœdere conſociantur Pietas, & Juſtitia, ſummâ fęlicitate compoſuit, eaſque ob publicas utilitates magnitudini animi ſui parêre coegit. Et mirabitur quiſquam, ſi hunc tàm eximiâ, ſingularique virtute pręditum, vixdum in Aulam revo-

ca-

catum, Vicariamque juris dicundi provinciam in amplissimo Principis Apostolorum Templi Collegio obtinentem, INNOCENTIUS XI. difficillimo, amplissimoque muneri præfecerit? Neminem vestrûm latêre arbitror, Auditores, quàm grave, arduum, & illustre sit Apostolicis Epistolis conscribendis, quas Breves vocant, navare operam. Etenim cùm literæ animorum lineamenta referant, & sint veluti expressa coloribus imago mentis, qua Facundiâ, Gravitate, Prudentiâ, Fide, Religione, Sapientiâ ornatum putatis eum esse debere, qui Summi Sacerdotis sanctissima sensa, maximi omnium Prin-

cipis

cipis voluntatem mente concipere possit, in ipsisque defixus, ad eorum similitudinem verba dirigere, literasque describere? Reliquis Magistratibus traditur pars tantùm Majestatis sustinenda, nec magno cum periculo traditur, quippè qua vel immi-nutâ neutiquam summa Reipublicæ salus periclitatur; huic autem tota Imperii dignitas committitur, Legum expositio, Fidei inconcussa oracula, Divini Ærarii procuratio, sensus denique, animusque Pontificis; apud quem cùm res omnium maximæ agantur, quis ignorat, ad ipsas nonnisi eum admoveri posse, qui ingenii, probitatis, scientiæ fructum

ctum sit amplissimum consecutus, quibus muneris dignitatem tueatur. Hoc igitur gravissimo, ornatissimoque munere cùm ALBANUM decorasset INNOCENTIUS, palàm omnibus fecit, quæ de eo præjudicia fecisset, quamque honestissimam de ipsius Virtutibus sententiam ferret. Neque enimverò sua illum fefellit opinio, siquidem in eo gerendo adeò omnes industriæ, & Sapientiæ nervos intendit, adeò probavit operam suam, ut citò sint ei Meritorum præmia persoluta. Nam ALEXANDER VIII. æquissimus ALBANI æstimator, illum eâ adhuc florentem ætate, unde plerumque cæteri vixdum hono-
rum

rum curſum inſtituunt, præclariſſimo Romanæ Purpuræ decore honeſtavit. Quid hìc agam, Auditores, quò me vertam, quod ineam conſilium? Verſatur enim mihi ante oculos tàm varia, tàm multiplex, tàm latè diviſa, atque diſperſa rerum ab eo geſtarum ſeges, ut deterrear magnitudine, capiar pulcherrimâ earumdem ſpecie, incertuſque animi ſim, quò pedem conferam, quò curſum dirigam, quod iter inſiſtam. Veluti qui è ſuperiori loco, undè ad amæniſſimas terrarum partes longè, latèque pateat aſpectus, Maria, Flumina, Lacus, Colleſque apricos, ubi ſuavitèr blanditur oculis Natura, circumſpiciunt,

ciunt, ii quidem omnia propiùs perluſtrandi cupiditate flagrant, ſed dum incerti deliberant, quò ſe primùm conferant, immobiles hærent, atque oculos intereà paſcunt Regionis amœnitate. Cùm autem nihil ALBANUS egerit, niſi in maximâ ornatiſſimorum hominum frequentiâ, nihil niſi in ampliſſimæ hujus Urbis aſpectu, non eſſe videtur, cur in omnes cunctis pervulgatas actiones ſtudium dicendi conferam; earum dumtaxat collectis fontibus vobis ante oculos poſitis præibo cogitationes veſtras, ut jucundâ ipſarum recordatione maximam capiatis animo voluptatem; mihi verò memoriâ
ve-

veſtrâ feratis opem, ſi in aliquo difficili Orationis loco laborare contigerit. Auctus itaque honoribus ALBANUS, viſus eſt etiam augeri ſummâ quadam agendi facultate, ſplendoremque dignitatis, facinorum multitudine, & gloriâ ſuperare, cùm nè illi otiũ quidem unquam otioſum fuerit, ut magnifico, eximioque Catonis dicto ſemper obtemperaſſe mihi videatur, magnorum, ſcilicet, Virorum non minus otii, quàm negotii rationem extare oportere. Nego enim in hanc ampliſſimam Chriſtianæ Reipublicæ Sedem, in hunc Principem Religionis locum ex clariſſimis totius Orbis regionibus ne-

gotium ullum delatum fuisse, quod ei datum non fuerit, non obierit summâ industriâ, virtute explicaverit, auctoritate confecerit. Nego quidquam ardui, & illustris Maximis Pontificibus INNOCENTIO XI. sub finem Imperii, ALEXANDRO VIIJ., & INNOCENTIO XIJ. in Regni administratione accidisse, de quo non fuerit ille sententiam rogatus, suffragium non tulerit, suis consiliis sapientissimas Pontificum Mentes non juverit. Nego in Aulâ tot variis hominum curis impeditâ, tot diversis voluntatibus, studiis, sententiis distractâ, eâ potentiâ, ac splendore clarissimis Viris ornatâ, difficultates

ullas

ullas obortas, in quas ille molliendas, sedandas, dissolvendas ope, consilio, prudentiâ non incubuerit. Magna hæc licèt jure, ac meritò videantur; tamen ad quam vultis majorem spem animos erigite, vincam profectò expectationem vestram. Ecquis fuit amplior, difficiliorque Magistratus, quem ille non gesserit? Ecqui in Magistratu gerendo curarum nexus, quem ille non solverit? In dicenda in Senatu sententiâ laudatur maximè robur animi, & dignitas? nunquam non magno, atque erecto animo dixit. In cognoscendis, transigendisque negotiis extollitur laborum tolerantia, consilium,

 in-

induſtria? Mirùm, quantùm eorum periculum fecerit, quantùm in iis præſtandis ſtudii, operæque poſuerit. At enim graviſſimis Reipublicæ occupationibus implicato videbitur fortaſſe nihil vacui temporis fuiſſe Privatorum commodis procurandis? eâque gloriâ caruiſſe, quæ ſi minus habet ornamenti, & ſplendoris, at quidem gratiâ, & hominum celebratione plurimùm commendatur? Nemo profectò magis in fidem, & clientelam ſuam omnium Ordinum Cives ſuſcepit, nemo eorum utilitatibus plus indulſit, ſuum tempus Amicorum temporibus contulit. Publicis muneribus præfici quis poſtulabat?

bat? Socium ſibi, atque adjutorem petendis Magiſtratibus ALBANUM aſcivit. Pręmebantur alii invidiâ, & adversà Principis opinione? ALBANUS evulſit, nec paſſus eſt, innocentiæ malam famam inuri; quem perditâ, multùmque jactatâ fortunâ miſerum, ſpe non erexit, non juvit auxilio, auctoritate non fovit; atque ea quidem tantà benignitate, animique propenſione geſſit, ut illa majora parta Reipublicæ beneficia ab ipſa Virtute, hæc ab eximia, præſtantique Natura proficiſci viderentur. Hinc, illius domus quæ celebratio quotidiana? quæ dignitas? quæ Legatorum frequentia? qui Candidato-

rum concursus? quæ studia amicorum? quod commune Civitatis perfugium? Verùm enimverò domesticas Civium difficultates, profligatasque fortunas non solùm officio, & benevolentiâ sustentavit, sed re, re, inquam, familiari, quamvis non satis amplâ, sæpè illis est quàm liberalissimè opitulatus, ut inde ALBANUM non inanem aucupari gloriam, quæ numquam, aut ægrè pretio redimitur, sed explere desiderium Virtutis, insitamque pietatem, vel effusis opibus alere nemo non intelligeret. Quid moror studiis literarum imbutos homines, conflato ære alieno, afflictàque fortunâ oppressos, quin

quin hujus præstantissimi Viri beneficentiâ solutos se fateantur, contendantque summis viribus, nè præclarum, egregiumque facinus, receptas scilicet à Virtute opes, Virtuti restitutas, ulla umquam deleat oblivio? Quid? rerum inopià laborantes Virgines, quin hujus liberalitati acceptum referant illustre Pudicitiæ decus, quodque ipsis vitæ turpitudo formæ venustatem non extinxerit? At si omnia persequi dicendo vellem, nullus esset Orationis modus; Sit tamen ALBANO una instar omnium amplissima laus, nullam parem suis laudibus Orationem esse; dum verò tot, tantisque rebus præclarè gestis

conturbat dicendi artem, eam famam omnium maximam subeat, quæ admiratione, plusquàm pervulgato Civitatis sermone continetur. Quis tamen ex tàm amplâ clarissimorum facinorum copià possit unum, aut alterum silentio præterire, quibus est quidem conata spectatissimi Viri modestia tenebras offundere, sed illa maximo suo splendore prodita, cunctorum mentis aciem perstrinxêre. Concussà, perditàque valetudine conflictabatur Vir quidam summo loco natus, atque illustri Generis nobilitate. Vim morbo dabant ingentes curarum solicitudines, quæ corporis, animique

ango-

angore confectum, ac propè mortem obeuntem miserrimè dilacerabant; etenim cum numeratis quingentis supra duo scutorum millia expianda illi conscientia foret, naufragus patrimonio, quique maxima vulnera in re, fortunàque domesticà accepisset, maximis angustiis præmebatur, nec quidquam ei reliquum erat, unde se his vinculis solveret. Compresserat pudor voces, sed oculorum, frontis, vultus denique totius aspectui, ubi vel nobis invitis tacito quodam sermone loquitur animus, à mestitia occupato satis inerat eloquentiæ, ut ægritudinis vim; parum, ut quæ forent illius propul-

pulſandæ remedia, Familiarium, pietati indicaret. Affuit miſero, veluti è Cœlo delapſus ALBANUS, diſſolvit verecundiæ vincula, retudit curarum tela, juſſit bono animo eſſe. Satis hæc ad pietatem, officium, benevolentiam videbuntur, & meritò, ſi ad fractas horum temporum, debilitataſque virtutes animus adjiciatur; ſed ad ſe ipſe adjecit, ſibi ſolùm ALBANUS exemplo fuit; numeravit pecuniam, dono dedit, rogavit, O Virtus, atque incredibilis Virtus, rogavit, inquam, ut ſi qua reliqua ſolicitudo foret, ſibi ſtatim depulſuro patefaceret. Quid in eximio, clariſſimoque facinore complectar

ctar verbis, ſtudiis proſequar, ſummis laudibus extollam? Liberalitatem? quæ tantùm argenti pondus erogavit. Miſerationem? quæ ſtatim ſuppetias tulit, alienis lacrymis commota. Magnitudinem animi? cui neutiquam divitiarum amor impoſuit. Verùm quamvis ibi nulla earum Virtutum non teneat ampliſſimum dignitatis locum, tamen id potiùs honeſtiſſimo omnium ſermone celebrandum puto, quod ad illud inſigne, ornatiſſimumque facinus decorandum, prodendumque Poſteritatis memoriæ, tot, tantæque ſimul, velut inita ſocietate, conſpiraverit, atque adeò in altiſſi-

mo

mo honoris gradu posuerint, ut omnes existimare ita debeant, Virtutes impensiùs illorum famæ consulere, gloriæque servire, qui prius ipsis obtemperare didicerint. Atque ista quidem ALBANI in contemnendis opibus sapientia tàm longè, latèque patuit, tantaque præ se magnaminimitatis exempla tulit, ut ea tàm illustria, tàm sæpè instaurata in lucem prodere non necessitatis, aut officii, sed consilii, & virtutis fuisse palàm omnibus fecerit. Nam, ut reliqua omittam, duodecim scutorum millibus labentem amplissimi Viri fortunam fulcire studuit, qui quamvis repudiati, tamen

etiam

etiam non accepti, ac nullo collato pretio ingentem ejus nomini gloriam compararunt. Quis fuit umquam partis sibi divitiis adeò clarus, adeoque beatus, ut ALBANUS effusis? Quis umquam graviori fænore occupavit pecunias, quàm cum illas ALBANUS in aliorum ope consumpsit? Quod si florent egregià, summàque hominum æstimatione res illæ gestæ, quibus multùm splèndoris, parùm inest difficultatis, hæc, quæ nonnisi potentioribus devictis animi affectibus se se omnium Mortalium oculis exhibet conspiciendam, quà vigebit memorià Sæculorum? quibus omnium Gentium stu-

ſtudiis commendabitur? Non ego deinceps ullà tenear admiratione, ſi nuſquam Fortuna clariſſimo Viro inſidias collocare potuerit, cùm de ipſa auri cupiditate, quà rerum illa humanarum domina, plerumque animorum potitur, & qua curis eos graviſſimis conficit, Victoriam retulerit, honeſtiſsimum triumphum egerit. Enimverò quodnam illi poterat Fortuna vulnus infligere? quibue adverſis rebus tentare? quo bello incredibilem ejus animi conſtantiam concutere? qui eo mentis robore, earum Virtutum præſidio ſe inſtruxerat, atque adornaverat, ut ipſam Fortunam in ſua poteſtate retinere,

nere,

nere, ejusque vim, & potentiam vicisse videretur. Verùm cum summoperè celebretur magnifica vox illa Demetrii Regis, malè actum cum iis Mortalibus esse, quibus adversi nihil umquam acciderit, cumque ad illustre ALBANI nomen pertineret non solùm eà glorià exornari, quæ in secundis rebus æquabili servatà mente, sed etiam, quæ in adversis commendatur, insidias ei, quas non licuit Fortunæ, Virtus instruxit, novoque, atque inaudito pugnæ genere lacessivit, in quo præclarum ALBANO fuit summo studio, summàque vi dimicare, præclarius vinci. Etenim cùm singularis ejus animi

mi præstantia, rerum eximiè gestarum copia, dignitas morum, atque amplitudo mentis, quibus jamdiù meruerat altissimum honoris gradum, in eam voluntatem sacrum, clarissimūque terrarum Orbis Senatum adduxisset, ut ei Christianæ Reipublicæ Imperium deferret, diù pugnandum ipsi cū Senatu fuit, ut illum de gravissimo isto consilio deduceret, diù secum, ut suam sententiam ad ejus judicium adscriberet. Animadverti, Auditores, vos ad Imperii nomen, clarissimæque hujus concertationis voces excitasse animos, summàque exarsisse cupiditate, ut illud admirabile, ornatissimumque

que

que facinus ad veſtras revocem cogitationes, cujus ſplendore noſtra ſemper Ætas illuſtrabitur, poſtera verò Sæcula ingenti admiratione defigentur. Etenim quamvis nullius adeò peregrinentur aures, nullus tàm ſit remotus terrarum locus, ubi honeſtiſſimus illius rumor non percrebuerit, tamen eâ majeſtatis, gloriæque luce decoratur, ut Solis inſtar, quo ſæpiùs in illum intenditur oculorum acies, plus ab illo radiorum Fonte derivari luminis videatur. Venerat profectò in mentem indicare dumtaxat locum, & cum omnem propè verborum vim in tot, tantiſque rebus enarrandis conſumpſerim,

rim, nec possset ullo conatu, ullâque facundià satis à me pro dignitate admirandum facinus exponi, eà solertià, industriàque uti, qua præstantissimum quondam totius Græciæ pictorem Timantem adhibuisse literis est consignatum, qui cum coloribus referret immolandam Iphigeniam, expressit quidem tristem Calchantem, mæstum Ulissem, mærentem Menelaum; sed cùm ad ingentem Agamennonis patris luctum, qualem mente conceperat, nequiret artem, manumque dirigere, illius capiti pannum obduxit, ut quem ipse formare acerbissimum dolorem non potuisset, suà sibi quisque

co-

cogitatione dipingeret. Verùm cùm res ipſa tantùm decôris habeat, ut ſuà ſe ornet venuſtate, non eſt, cur deſim cupiditatibus veſtris, ab ejuſque ſplendore lucem non quæram Orationi meæ. Habebantur creando Pontifici Maximo clariſſima Terrarum Orbis Comitia, nec adhuc inter Senatores convenerat, in quem ſuffragia conferrent; cum novis, magniſque difficultatibus oppreſſa Reſpublica imploravit Senatus opem; afflatus iſte conciliatrice animorum Divini Spiritus aurà, velut unicum feſſis rebus præſidium, Albanum ad tractanda Reipublicæ gubernacula, ad ſuſtinendam Imperii molem

ſtatuit admovere. Expavit ille ad Regni nomen, ac terrore percuſſus obriguit, obſtupuit; tacent enim vehementiores animi affectus, ſi tamen quidquam eſt ſilentio illo facundius; inde collectis viribus orat, inſtat, urget, obteſtatur, nè ſibi in ampliſſimo omnium præmio ſupplicium tàm grave conſtituatur. Ad admirabilem vocem ſtupor, qui priùs ALBANUM occupaverat, oppreſſit Senatorum mentes, non tamen è ſententia dimovit, quin confirmavit eò magis, quò ille dignior erat Imperio, cùm recuſabat. Doluit tum vicem ſuam, atque ægrè ferens in ipſa virtute fontem mæroris ſui repe-
riſſe,

risse, à qua putaverat omnem sibi defluxuram fęlicitatem, dedit se lacrymis, ut quos virtute non posset, fletu molliret. Tum verè gemitus visus est majestate decorari, atque ipsam fortitudinem animi gravitate, dignitateque superare. Cùm se frustra in lacrymas effundat, tandem manus dabit ALBANUS? Nil minùs? Florentem ætatem suam præsefert, quà propemodùm Senatores omnes eidem pares, aut antecellentes ætate de spe regnandi dejiciat, promit rationes, argumenta concinnat, in omnesque se versat partes, ut Senatum à suscepto consilio deterreat. Addi quidquam ad istam con-

ſtantiam, ac magnitudinem animi poteſt? Reperietur. Tanto concutitur ſupremæ Dignitatis metu, tanto conficitur delati ſibi Imperii dolore, ut tandem in morbum incidat, ac febri laboret. Eſt nè aliquid ultra, quò progredi Virtus poſſit? Inveniet. Summà vi, ſummiſque precibus orat Deum Optimum, Maximum, ut ipſi maturatà morte à Regni formidine caveat. O Superi conſervatores hujus Imperii, quando nam poſt heroica illa tempora in hac ampliſſima Sede tanta magnanimitatis prodigia vidiſtis! O omnium elapſarum ætatum memoria, fuit nè tibi umquam illuſtrius factum

tra-

tradendum Posteris consignatum! ALBANUS eo studio recusat Imperium, quo cæteri acquirunt: decertat, ut serviat: pugnat, nè summà cum potestate sit in Orbe Terrarum. At verò quæ pugna? Si tempus spectes? Longo trium dierum spatio pugnata. Si vires? Summà contentione. Si numerum? Cum omni Senatu. Si prodigia? Quod majus Monstrum, quàm ingens Regni, veluti servitutis horror; quàm tamdiù inconstans ratio Comitiorum, in iis quando vel nox una interposita, vel levis aura opinionis tantos excitat fluctus, ut sæpè qui portum tenere videbantur, æstus absorbeat. Tamen re hactenùs

integrâ, in nullamque partem inclinante victoria. Quid tandem? Indicuntur supplicationes, fit maximus concursus ad Templa, ac Superum Aras; ALBANUM Religione obstringunt, conscientiâ terrent rerum Divinarum Mystæ, certat Senatus precibus, & auctoritate, ut denique tot machinis admotis, tanto impetu concussus, pugnans tamen, ac renuenti similis, cedat omnium votis, cogatur Regni habenas moderandas suscipere. Civitas omnis è suis sedibus convulsa, quasi de summa Republica, de communi Religione ageretur, anceps ad Comitiorum sedem convenerat, & quamvis res omnis

nis videretur constituta, faciebat tamen ALBANI virtus, & magnitudo periculi, ut non timere sine aliquo timore non posset. Intonuit tandem læta vox illa, quæ omnem metum dissolvit, qua ALBANUS est, CLEMENTIS sibi nomine ascito, Pontifex Maximus renuntiatus. Qui tum plausus? Quæ acclamationes? Respondit festivis clamoribus Civitas, visaque non modò est omnium Ordinum, Fortunæ, loci multitudo, sed mænia ipsa, ac Divorum Templa ingenti gaudio perfundi. Quantus verò cumulus ad reliquas voluptates accessit, cùm demum CLEMENTIS aspectu longè jucundissi-

mo recreati vidimus in summa Fortuna lugentem Principem. Enituit siquidem in iis lacrymis amplissima nostri gaudii spes, in illo gemitu communis Populorum lætitia; Tum enim mçrore Principes obruuntur, cum illis ea solùm Regni species ante oculos obversatur, quæ præsefert gravem præstandam Reipublicæ servitutem, in qua libertas, fælicitasque publica continentur. Gemunt persæpè Cives, ut suis lacrymis alant Principum gaudia. Lugebat Clemens, nè ulla in Civium animis hæreret solicitudo: madebant oculi fletu, quem receptæ jam tum in ejus sinum maximæ Terrarum Orbis ægri-

tu-

tudines exprimebant: hinc communis omnium lætitia, Principis luctus. His enim verò commotus, nullam sibi moram fecit, quin statim ad procurandam Rempublicam animum adjiceret, quam nè oborta inter potentissimos Principes dissidia concuterent, ac labefactarent, omni studio, sapientià, virtute ad conciliandam pacem incubuit, quibus officiis eorum animos non delinivit, quibus non studuit precibus frangere, auctoritate componere. Sæpiùs exaratas dexterâ illâ, fœderum Terram inter, Cælumque conciliatrice, literas ad ipsos dedit, atque eloquentià, gravitate, consilio, prudentià refertas literas?

ras? Reſpiravit à metu Italia, re-
ſpiravit Europa, cùm vidit CLEMENTEM ſedulò paci, omniumque tranquillitati conſulentem. Omnibus tum lætitiis incesſimus, cùm credidimus Pontificis manu è Cælo deductam, hilari fronte ad nos beatiſsimam quietem deſcenſuram. At non erat, cur frui ſtatim CLEMENTIS beneficio poſſemus. Latuit tum nos arcanum, idque temporis publicę tranquillitati tribuendũ optavimus, quod commodis potiùs noſtris, quàm ejus dignitati converiiret. Periclitandæ priùs erant armorum vires, tentanda belli fortuna, nè ſi repentè omni tumultu compoſito, ſedatiſque ſocialibus diſcordiis

diiis

diis tenuissemus placidissimum otium, nostrâ illud fęlicitate, non Pontificis sapientiâ partum videretur. Florescet quidem, ô utinam longas non habeat moras, florescet hujus auctoritate, ac sapientissimorum Principum temperantiâ lætissima quies, eximiumque opus, non nisi uni acceptum referemus pacificatori Pontifici. Interim ipse, dum ardet bello Europa, ad conciliandum Mortalibus immortalem Deum omnia studia pietatis, ac Religionis contulit, strenuamq; adhibet usque curam, ut ab irato Numine tela ærumnarum extorqueat. Vidimus illum summo labore Divina semper obire nego-

go-

gotia, sedulitate curare Sacra, Fide preces ad Deum effundere, præsidium afflictæ, perditæque Reipublicæ implorare. Vidimus Pontificem Maximum infimæ plebis hominum pedes, ad sacra ista Religionis monumenta adeuntium, abluere, suis manibus alimenta præbere; concussâ valetudine miseros ope, ac cibo recreare; mortem obeuntibus conferre Divina Fidei Mysteria. Vidimus Clementem amplissimę Dignitatibus insignibus, & ornamentis decoratum è superiori loco, incredibili vi, doctrinâ, eloquentiâ docentem Populos, profligantem vitia, virtutes revocantem. O' diu desideratam,

ac

ac tandem redditam Christianis muneribus majestatem! O' sanctissima vetustatis exempla! O' antiquæ Religionis imagines! Auxit enim verò humilitas illa summi Sacerdotis dignitatem, ac maiori luce perfudit; dum tantus fuit demissi Pontificis splendor, ut illicò noctem cujusdam ex infausto grege aberrantium à à sanctissimà nostrà Religione dissipaverit, qui in humili, ac spontè abjecto CLEMENTE vidit, nonnisi à vera Fide arcanam illam virtutem oriri posse, quę miro nexu demissionem cum amplitudine consociaret. Et quisquam dubitabit, quid CLEMENS in evertendis erroribus sapientiâ,

do-

doctrinâ, auctoritate perfecturus sit qui tantùm solo morum exemplo perfecerit? Equidem ut quondam P. ille Scipio natus ad interitum, exitiumque Kartaginis videri potuit, qui Urbem potentissimam à multis Imperatoribus oppugnatam, concussam, ac penè in ditionem redactam solus fatali quodam eventu diruit, funditùsque delevit, ita CLEMENTEM, si unquam alium, ad colligendos aberrantium greges, ad destruendas impias Religiones Divino quodam munere donatum Reipublicæ fuisse crediderim. Quis enim tam rerum ignarus vereri audeat, quin hoc salutari, sapientissimoqoe consilio in isto uno

con-

congesserit immortalis Deus tot ornamenta virtutum, earumque rumor benevolo perduellium sermone celebratus ad omnes ipsorum Provincias peragraverit. Meritis quotidie laudibus Christiani nominis hostes CLEMENTEM prosequuntur; prosequuntur verò? Quin etiam ipsius nomine percusso apud Germanos Nummo, posteritatis memoriæ commendarunt. Et quos jam detinet admiratione, devincit benevolentiâ; Fidei vinculis non obstringet? Quòd si tantus eos furor invaserit, ut velint in perpetua nocte versari, sciant satis esse ad CLEMENTIS gloriam, suis ipsum mentibus affulsisse. Recusent illi

quidem Pontificis Maximi Imperium; sed tamen Pontificem laudent; nullum erit profectò demissius obsequii genus, quàm quàm quòd hostes ejus virtuti deferunt, nec meliùs unquam servient, quã cùm ad illius laudes celebrandas Imperio virtutis coercentur. Quid illustrius ad Principis nostri commendationem excogitari potest? Ornatur ille tamen majori etiam decoris luce. Magna quidem Clementis gloria, & raró audita, quòd ejus virtutes vel ab invidis inimicorum oculis conspiciantur; major verò, quòd easdem ipse non videat. Obstupescant illi tantas animi egregias opes, earum se potiri

Cle-

Clemens ignoret. Illuſtrior utique erit ignotâ ſibi virtute ſuâ, quàm cunctis perſpectâ. Audivimus enim crebris illũ uſurpare ſermonibus, procurandæ Chriſtianæ Reipublicæ ſe imparẽ eſſe, nec compotem earum rerum, quę conducunt proſperis Imperii rationibus, communique Populorum ſaluti. Non æquâ profectò admirabili virtuti ſuæ ducitur opinione, & quæ non rectè conſentit rerum geſtarum amplitudini. Tamen fas eſſe non judico quemquam magnanimis hiſce vocibus adverſari, aut repugnare, nè ille ex auguſta animi demiſſione ampliſſimum gloriæ fructum conſequatur; quin etiam

gratulor Reipublicæ fęlicitatem ſuam, cùm ei Princeps ille ſummo cum imperio præſit, qui cum tantâ ſe efferat illuſtrium factorum copia, tantâque ipſi prudentiâ, conſilioque moderetur, non ſibi tamen ejus adhuc utilitati, ac publico bono conſuluiſſe videatur. Majora ſiquidem meditatur, qui cùm ſemper tam magna gerat, nullo tamen habet in pretio, ac obruitur rerum agendarum ſplendore ſi in quæ plura ægit ampliſſima, animum non intendit. Humiliter, demiſsèque ſentiat Clemens de ſuis in Rempublicam meritis, ut eâ opinione commotus, cùm ipſi maximè, cupiat opitulari, ſtudeat parta

jam

jam beneficia novis ſemper muneribus vincere. Æquiorem nos utique ſententiam ferimus de ſingulari, eximiâque animi ſui præſtantiâ, & quid illa poſſit, ex facinorum magnitudine, quid velit, ex conceptâ majorum geſtorum ſpe rationem ducimus. Neque enim exigua nobis videri poſſunt, quæ hactenus accepimus bona, conſtitutum ſcilicet optimis Legibus ſacri Ordinis decus, compreſſa morum licentia, amplificata Templorum Religio, Annona ſeveris Magiſtratibus ſtabilita, quæ durior fieri videbatur, militum copiæ non tàm ad pacis ornamentum, quàm ad belli præſi-

dium inſtructæ, atque adornatæ, cùm Munitiones, & Regni fines firmiſsimis omnium cuſtodiis, Religione videlicet ſe tueantur; quod verò longè jucundiſsimum, atque inſperantibus Civibus accidit; in tanta Ærarii difficultate, nulla nova imperata tributa. Mirantur ſiquidem omnes, unde in acceptum retulerint Tribuni ærarii tantam pecuniarum vim, qua recentibus Imperii difficultatibus ſubventum ſit. At ſciant parſimoniam, prudentiamque Principis in adminiſtrandis publicis opibus maximum vectigal eſſe. Quod ſi debent CLEMENTIS Sapientiæ Cives optimè conſtitutam Rempublicam,

Pie-

Pietati auctum Sacrorum cultum, Pudori mores ad ſanctitatem revocatos, Providentiæ otii, ac pacis ſecuritatem, Sapientiæ recepta in fidem, tutelamque ſuam ſtudia literarum, par erat, ut Frugalitati, ac Temperantię acceptas referrent nullo tributo conturbatas fortunas ſuas, nè ulla ſit Pontificis Virtus, quæ ingenti parto beneficio non commendetur. Illud verò quanto nos afficit gaudio, atque admiratione, quod in ſumma rerum omnium poteſtate, in altiſsimo dignitatis gradu privatus eſſe non deſinat; eà enim ipſe benitate, quà cùm privatus ageret, facilem ſe omnibus præbet, comi-

tate condit gravitatem, benevolentià excipit Mortalium obsequia, ut CLEMENTEM regnare non ex elato supercilio, aut frontis contractione, sed ex majoribus collatis in Rempublicam beneficiis compertum Civibus sit, quin potiùs, non ipse, sed suæ dumtaxat Virtutes Imperio potiri videantur. Enimverò ad cumulandam Rempublicam bonis, ad immortale tui Nominis decus conspirant Virtus, & Indoles tua maximè Pontificum CLEMENS, nec quidquam nobis reliquum faciunt, cujus nos teneat desiderium; affert muneribus tuis pondus omne, atque amplitudinem Virtus, gratiam

præ-

præstans, atque admirabilis Indoles, qua ea ipsa munera suavitate quadam aspergis, ut tua esse, & à te profecta benignitatis indicio patefaciant. Nè verò quid splendoris tuæ clarissimæ gloriæ deesset, habuit etiam in te ornando suas partes Fortuna, cum iis arctissimo necessitudinis vinculo devinctus sis, qui tecum non minus sanguinis, quàm Virtutum cognatione coniungantur. His tot, tantisque bonis cumulati, non est cur deinceps aut deprecandis publicis calamitatibus, aut pro comuni incolumitate defatigemus Superos precibus; Satis erit in unum desideria nostra colligere, ac

nun-

nuncupare vota pro tua ſolùm ſalute; ab ea enim Salus Reipublicæ pendet, in iſto omnium præſtantiſsimo beneficio, quò jam donati fuimus ab immortali Deo, in Optimo ſcilicet PRINCIPE, munus omne, Terrarumque Orbis fęlicitas continentur.

FINIS.

IM-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

Dominicus Episcopus Verulanus Vicesg.

IMPRIMATUR,

Fr. Paulinus Bernardinius Ordinis Præd. Sac. Apost. Palatii Magist.